

Nr 367.

Av herr **Näslund m. fl.**, om ökning av vissa anslag till rådgivnings- och upplysningsverksamhet på jordbrukets område m. m.

För jordbrukets fortsatta framåtskridande och utveckling är en väl utbyggd rådgivnings- och upplysningsverksamhet av särskild betydelse. I samband med behandlingen vid 1947 års riksdag av frågan om omorganisation av hushållningssällskapen, som ha en av sina viktigaste arbetsuppgifter på detta område, underströk dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i den i ärendet avgivna propositionen (nr 76) bl. a. att det för att sällskapen skulle bli i stånd att fullgöra sina uppgifter vore nödvändigt, att de utrustades med erforderlig personal samt erhöles de ekonomiska resurserna härför. Beträffande personalen uttalades vidare, att de befattningshavarkategorier och det antal befattningshavare, som skulle avlönas av statsmedel, borde definitivt fastställas först sedan antingen vissa utredningar verkstälts eller ytterligare erfarenheter om behovet vunnits. Detta gällde bl. a. frågorna om inrättande av husdjursinstruktörstjänster och antalet jordbruksinstruktörsbefattningar. I fråga om förstnämnda slag av tjänster hos sällskapen har utredningen rörande ladugårdskontroll m. m. sedermera avgivit förslag och därvid förordat inrättande av 37 dylika befattningar. Vad åter antalet statsbidragsavlönade jordbruksinstruktörer beträffar behandlades detta spörsmål på nytt vid 1948 års riksdag, varvid antalet fastställdes till 80. Samtidigt framhölls emellertid, att slutgiltig ställning till frågan om antalet borde tagas först sedan ytterligare erfarenhet vunnits av sällskapens verksamhet under de nya betingelserna.

Under den femårsperiod, som nu förflutit efter hushållningssällskapens omorganisation, har det blivit alltmera uppenbart och otvetydigt framgått, att sällskapens personaluppsättning icke är tillräcklig ens för sådana behov, som måste hänföras till de mest angelägna på driftrationaliseringens område. Härtill har givetvis den snabba utvecklingen bidragit. Behoven och önskemålen om upplysning och rådgivning eller allt det, som innefattas i begreppet jordbrukarnas fortbildning, ha sålunda ökat i en omfattning, som väsentligt överskrider sällskapens resurser. Framför allt gäller det att på olika sätt och vägar sprida kunskap om möjligheterna till sådana rationaliseringsåtgärder, främst inom det mindre jordbruket, varmed driftkostnaderna per produktenhet kunna begränsas.

I nuvarande läge, då de inhemska genomsnittliga produktionskostnaderna i flera fall överstiga de produktpriser, som gälla i den internationella handeln, äro intensifierade åtgärder i sådant syfte särskilt erforderliga.

Under senaste år har en icke oväsentlig upprustning av jordbrukets forsknings- och försöksinstitutioner genomförts. Härigenom ha skapats förutsättningar för fortsatta framsteg. Lika viktigt är emellertid, att de resultat av praktisk betydelse, som där uppnås, komma ut i tillämpning inom jordbruket. För att detta skall kunna ske så snabbt som möjligt erfordras en omfattande rådgivnings- och upplysningsverksamhet. Då all erfarenhet visar, att den av sällskapen bedrivna verksamheten på hithörande område ger påtagliga och goda resultat, bör med hänsyn till angivna förhållanden den erforderliga utvidgningen av deras resurser ej längre uppskjutas.

Under ovan angivna femårsperiod har lantbruksstyrelsen vid upprepade tillfällen hos Kungl. Maj:t föreslagit de förstärkningar av hushållnings-sällskapens fältnarbete personal, vilka framstått som mest behövlige. Dessa framställningar ha i första hand avsett inrättandet av befattningar som husdjursinstruktörer samt en ökning av antalet jordbruksinstruktörer. Vid behandlingen av förslagen har Kungl. Maj:t och riksdagen i skilda sammanhang uttalat, att det uppenbarligen föreläge behov av att förstärka sällskapens statsbidragsavlönade personal, men under hänvisning till det statsfinansiella läget ha framställningarna hittills icke ansetts kunna biträdas i annan mån än att fjolårets riksdag beslöt om inrättandet av ytterligare fyra jordbruksinstruktörstjänster fr. o. m. den 1 juli 1953. För inrättandet av tjänster som husdjursinstruktörer ha medel ännu icke anvisats, ehuru statsmakterna vitsordat deras behövlighet. Sålunda framhöll jordbruksutskottet i fjol, att tjänster som husdjursinstruktörer böra inrättas så snart förhållandena så medgiva.

Som ovan anförts föreligger ett behov av en kraftig utökning av den personal, som arbetar med alla de frågor, vilka hänföras till jordbrukets driftrationalisering. De skäl härför, som i olika sammanhang framförts, äro synnerligen bärande och ge enligt vår mening vid handen, att de otvetydigt föreliggande förutsättningarna för jordbruksdriftens fortsatta rationalisering icke helt utnyttjas. Detta är till nackdel icke bara ur jordbrukets egen utan ur hela landets synpunkt. Det bör i detta sammanhang framhållas, att den fortgående utvecklingen, bl. a. den alltmera markerade specialiseringen i jordbruksdriften, gjort det nödvändigt, att hithörande verksamhet i långt större utsträckning än tidigare bedrivs i form av enskild rådgivning eller i mindre grupper. Samma erfarenheter föreligga från andra länder, och man har också i rådgivnings- och upplysningsverk-

samhetens organisatoriska uppläggning tagit hänsyn härtill. Denna utveckling ökar givetvis behovet av konsulenter och instruktörer.

Även om rådande finansiella läge kan anföras som skäl mot en i övrigt starkt motiverad förstärkning av hushållningssällskapens personal, anse vi, att spørgsmålet är av sådan vikt, att det ej längre bör ställas på framtiden. Med hänsyn härtill bör det prövas, huruvida kostnaderna för en sådan förstärkning skulle kunna inrymmas inom ramen för det framlagda budgetförslaget i vad avser nionde huvudtiteln.

Enligt vad som framgår av en till Kungl. Maj:t av lantbruksstyrelsen den 19 januari 1954 gjord anmälan beräknas enligt nu gällande regler för utlämnande av producentbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk det sammanlagda medelsbehovet för ändamålet under budgetåret 1954/55 uppgå till endast 48 milj. kronor, medan departementschefen i statsverkspropositionen upptagit ifrågavarande anslag till 57 milj. kronor. Den verkliga medelsåtgången för innevarande budgetår beräknas likaledes till 48 milj. kronor. Anslaget är emellertid i riksstaten uppfört med 58 milj. kronor. Här kommer sålunda att uppstå en högst betydande besparing av medel, som avsetts för det mindre jordbruket. Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att sistnämnda belopp är inräknat i jordbrukskalkylen för innevarande regleringsår och är där upptaget som en inkomstpost för jordbruket, vilken nu icke helt kommer detta till godo. Vi anse därför, att jordbruket borde ha rätt att tillgodoräkna sig åtminstone en mindre del av den gjorda besparingen. Detta kan enligt vår mening lämpligen ske genom att ett visst belopp tages i anspråk för det av oss angivna ändamålet, varigenom detta skulle i första hand bidra till att främja det mindre jordbruket.

Vi vilja även här erinra om att lantbruksstyrelsen i sitt förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 behandlat spørgsmålet om finansieringen av den förstärkning utav rådgivnings- och upplysningsverksamhetens resurser. Styrelsen har därvid anført följande.

Vid sidan av det stöd till jordbrukets rationalisering, som statsmakterna lämna genom hushållningssällskapens och lantbruksnämndernas upplysnings-, rådgivnings- och planeringsverksamhet, utgår som bekant dylikt stöd även i förhållandevis betydande omfattning genom dylikt bidragsverksamhet. Denna bidragsverksamhet är av mycket stort värde genom den stimulans den ger till igångsättande av dylika åtgärder. Verkningsarna av densamma torde för övrigt ofta sträcka sig betydligt längre än enbart till de jordbruk, å vilka de utföras. Helt allmänt torde det emellertid ej kunna bestridas, att man med en viss given insats av statliga medel i regel ernår väsentligt större resultat, om medlen användas till upplysning och rådgivning och man på så sätt har möjlighet att nå en stor krets av jordbrukare, än om medlen disponeras för utbetalande av bidrag till utförande av förbättringsåtgärder å enskilda brukningsdelar. Därest

med hänsyn till det statsfinansiella läget hinder skulle anses möta mot någon reell ökning av det allmännas anslag till verksamheten för jordbrukets rationalisering, kan det därför enligt styrelsens uppfattning vara motiverat att vidtaga en sådan justering av dispositionen av dessa anslag, att de önskemål styrelsen nu framfört kunna tillgodoses utan att detta behöver medföra någon ökning av den totala kostnaden för det allmänna. Därest så erfordras är styrelsen beredd att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till en dylik justering.

I anslutning härtill vilja vi ifrågasätta, om icke en viss successiv nedskärning av anslaget till Bidrag till återbetalning av lån ur jordbrukets maskinlånefond kunde övervägas för att möjliggöra ovan förordad förstärkning av rådgivnings- och upplysningsverksamheten. Som motivering härför må framhållas, att även om det är utomordentligt värdefullt, att medel står till förfogande för att bidragsvägen stimulera maskinanskaffningen inom det mindre jordbruket, kan det icke bestridas, att mekaniseringen jämväl inom detta nu kommit igång på sådant sätt och fått sådan omfattning, att det kan ifrågasättas, om icke den fortsatta anskaffningen av maskiner för gemensamt bruk som regel torde komma att ske oberoende av möjligheterna till att erhålla bidrag till en del av kostnaderna härför.

Föreslaget anslag till ifrågavarande bidragsverksamhet kan emellertid nu icke minskas, eftersom detta avser bidrag, varom utfästelse tidigare givits. Det förflyter nämligen genomsnittligt ca sju år mellan de tidpunkter, då utfästelse om bidrag lämnas och då bidraget börjar utgå. Däremot skulle det belopp på 1 275 000 kronor, inom vars ram utfästelser om dylika bidrag under nästkommande budgetår föreslagits skola få göras, kunna begränsas till förslagsvis 1 milj. kronor, varigenom en besparing så småningom skulle kunna ernås.

Efter antydda riktlinjer skulle den mera kortsiktiga utgiftsbegränsning på annat håll, som i nuvarande läge erfordras för en utbyggnad av rådgivnings- och upplysningsverksamheten, kunna ernås genom ovan angiven besparing å anslaget till producentbidrag och den mera långsiktiga genom en successiv begränsning av bidragen till återbetalning av maskinlån.

I sitt förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 har lantbruksstyrelsen hemställt bl. a., att följande nya tjänster skulle inrättas hos hushållningssällskapen, nämligen 6 jordbruksinstruktörer, 26 husdjursinstruktörer samt 5 kontorsbiträden. Då befattningarna föreslagits skola inrättas fr. o. m. den 1 juli 1954, skulle anslaget till Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar för budgetåret 1954/55, som för sällskapens del avser kalenderåret 1954, behöva uppräknas med 165 900 kronor, motsvarande avlöningskostnaderna under sex månader. Vidare skulle

anslaget till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader enligt vedertagen princip, innebärande att omkostnadsanslaget skall ökas med 5 000 kronor per år för varje nytillkommande, fältarbetande befattningshavare, böra uppräknas med ($\frac{1}{2} \times 32 \times 5\,000 =$) 80 000 kronor.

Ett annat med rådgivnings- och upplysningsverksamheten sammanhängande spörsmål, som blivit alltmera betydelsefullt, är fort- eller vidareutbildningen av den inom verksamheten sysselsatta personalen. Den allt hastigare utvecklingen på jordbruksområdet påverkar givetvis i hög grad behovet av sådan utbildning. Lantbruksstyrelsen hade i anslutning härtill i sina anslagsäskanden förordat, att anslaget till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser, ur vilket kostnaderna för ifrågavarande ändamål bestridas, skulle upptagas med 169 300 kronor för budgetåret 1954/55. Departementschefen har emellertid föreslagit allenast 100 800 kronor för kurserna i fråga, d. v. s. 68 500 kronor mindre. Även i detta avseende tala starka och väl motiverade skäl för att lantbrukstyrelsens förslag bifalles.

Sammanlagt skulle ett biträdande av lantbruksstyrelsens ovannämnda förslag för en upprustning av upplysnings- och rådgivningsverksamheten innebära en kostnadsökning för budgetåret 1954/55 om (165 900 + 80 000 + 68 500 =) 314 400 kronor. Ifrågavarande belopp utgör sålunda endast en mindre del av ovan omnämnda utgiftsminskningar.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, måtte i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag besluta om inrättande av 6 befattningar som jordbruksinstruktörer, 26 befattningar som husdjursinstruktörer och 5 befattningar som kontorsbiträden hos hushållningssällskapen samt om en uppräknning av medelsanvisningen till särskilda utbildningskurser med 68 500 kronor.

Stockholm den 27 januari 1954.

P. J. Näslund.

Gunnar Spetz.

Josef Nord.

B. A. Nilsson.

Ebbe Ohlsson.